This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

PG
5025
.P62
v.38

Stanford University Libraries
3 6105 117 342 415

(REDAKTOR: JAN NERUDA.)

ČÍSLO XXXVIII.

NA DOMÁCÍ PŮDĚ.

BÁSNĚ

JAROSLAVA VRCHLICKÉHO.

V PRAZE.
NAKLADATEL: ED. VALEČKA.
1888.

STANFORD UNIVERSITY
LIBRARIES

Frida, Emil B.

NA DOMÁCÍ PŮDĚ.

BÁSNĚ

JAROSLAVA VRCHLICKÉHO.

(POETICKÝCH BESED ČÍSLO XXXVIII.)

V PRAZE.
NAKLADATEL: EDUARD VALEČKA.
1888.

STANFORD UNIVERSITY
LIBRARIES
Stacks
NOV 1 8 1980

PG5025
P62
v. 38

(1885—1888.)

Tiskem dra Ed. Grégra v Praze.

Vstup.

Z domácí půdy hrst lučního kvítí,
jak hvozdy pěstí je i rodná stráň,
zda rosa nevyschne, jež na něm svítí,
než podá vám je chvějící se dlaň?

Čím srdce lkalo, co mi pěla tucha,
čím k letu vzpjal se, bílý motýl, cit,
zda nevyzní jak známá frase hluchá,
kov známý v kadlub verše pracně vlit?

Dost možná, co mně posud v snění zdá se,
že čerstvý květ v mé teplé ruce dlí,
co jeho cítím dech, zřím barvu v jase,
že herbáře jen odlesk již to mdlý.

A přece vím to: V tvůrčí chvíli oné
to znělo v ňadrech jako v úlu roj,
já chvíli šťastný byl v té tísni vonné,
já odvahy měl do práce i v boj.

Mlh závojem, v němž naše žití skryto,
já viděl pláti zóru lepších dnů,
kde zdupán lán — mně vlnilo se žito,
kde poušť — já slyšel ševel pramenů.

Nad rodnou lichou i hor na úbočí
i dumnou toulkou v ruchu pražských měst,
ač mlha v srdce kladla se i oči,
já s důvěrou zřel toto kvítí kvést.

Tak trhal jsem je, tak je skládám v kytku,
ač teskno u nás jako pod mrakem;
váš stejný cit sleť ptákem na mou snítku,
a suchá oživne hned zázrakem.

Já pouze jedné jsem si vědom viny,
a tu si chovám v srdci jako skvost:
Já světlo hledám, kde se mračí stíny,
já v svojí vlasti věřím budoucnost!

A touto vírou, z níž jen pučí skutky,
jak zvon se rozhoupá mé písně hlas,
přes naši tíseň, spory, vřavu, smutky
i svadlé to mé kvítí zaplá zas!

KRAJEM.

Polní kvítí.

Buď pozdraveno na stokrát
ty plné kouzla, plné vnad
ó kvítí našich luhů,
ať obilím se proplítáš,
ať lučině či mezi tkáš
jich stobarevnou stuhu.

Krev země, žhoucí vlčí mák,
jak plameny mně šlehá v zrak
pln perel na úsvitě;
kus nebe, chrpa zářivá
se čtveračivě usmívá,
než zazvoní srp v žitě.

Na stonku stříbra prach a pel
sní vážně tichý jitrocel,
čekanka touhou stůně,
a svlačec zvedá v jitra svit
nad klasů šumný aksamit
svou číšku plnou vůně.

Na kraji pole sráznou mez
žebříček prostý s douškou slez,
dál směs jetele smavá,
jim s včelou motýl v přeletu
za pelu dárek v odvetu
svou dvornou službu vzdává.

Nechť vaše žeň je zdeptána,
ó prosté květy, do rána
zas povstanete svěží!
Jak úsměvu jste vřelý kmit,
jejž na rtech nosí český lid,
nechť v srdci trud mu leží.

Jen pohled na vás v pole, luh
a český zpěv mi zvoní v sluch
a srdce divně jato:
Svou mladost vidím, došky chat,
zas musím věřit, v boj se dát
za všecko, co nám svato!

Lesy.

Ó lesy rozvlněné po obzoře,
vy hluboké a velké tmavé lesy!
Cos láká k vám, cos volá a zas děsí,
vás dal nám bůh, když nedopřál nám moře!

Vy máte stejné víry, strže stejné,
ty propasti a víchry, stejné vření,
týž slunný klid a stejné burácení,
týž plesný jásot, stejné nářky chvějné.

Vy máte vše, co kolébá a těší,
čím básník ještě všednost snésti může,
své mrtvé a kol skrání jejich růže,
své taje, které nikdo nerozřeší.

Ó lesy rozvlněné po obzoře,
ó tajuplný šume, děsné vlání,
z vás vane síla, vznět a odhodlání,
ó černé lesy, vy jste naše moře!

Pastel.

Polem sukně pestří se a šátky.
Do vsi venkovanky z mše jdou zpátky.

Mezi osením, hle, cestou dlouhou
klikatou se pestrou vlní prouhou.

V světlou zeleň nach vlčího máku,
chrpy azur k oslnění zraku

směs těch šátků sije roztomile.
Jabloně a hlohu květy bílé

každým dechem vánek na ně schvívá
a nad nimi v modru skřivan zpívá.

Jabloně.

Ta známá cesta, druhdy plna prachu,
jak svítí, plane v úbělu a nachu!
Kam hledneš, květ, ba kráčíš v květů moři,
na každé snítce aspoň pět jich hoří!

A mladá jabloň zrovna jako stará
si básní velkou, snivou píseň jara,
a stará jako mladá nepočítá,
co včel a ptáků a co srdcí schytá!

Svit slunce zlatý jen se listím smekne,
cos dvorného do ucha květům řekne,
a květy mrouce vůní tiše kanou
na stezku v měkké trávě vyšlapanou;

na brázdy polí táhnoucí se za ní,
na příkop, jejž plot střemchy zkvětlé chrání,
na silnice prach šedý stranou druhou,
že tato zdá se kvetoucí být duhou.

A květy prší dívkám do kadeří,
jež k řece pro vodu jdou, když se šeří,
na hlavy skotu a na ovcí záda,
na babky kolovrátek dešť jich padá,

a místo almužny v dlaň žebrákovi. —
Co kolem lidí jde a nevysloví
tu něhu jich a vůni, ač ji cítí.
Svět celý v květech jabloňových svítí!

Cestou.

Ze tříště skal a srázných tesů,
kde potůčky mech vpijel,
a z dumné noci starých lesů
vlak náhle v pole vyjel.

Jich řada v dálce obzor splítá,
ni buk v nich ani lípa;
na pravé straně lány žita,
na levé samá řípa.

A krajinou na pohled chudou
vlak dál hlmí a se točí,
až přítel můj tou znaven nudou
leh' v kout a zavřel oči.

Já dojat zřel ty lány prosté,
jež projeli jsme letem,
a žehnal jsem jim, neb z nich roste
chleb, zdraví našim dětem.

V předtuše jara.

To není ještě jaro celé,
spíš jeho tucha,
na vrbě pohnula se ztmělé
snět suchá.

Cos jako hudba vzduchem táhne,
šum ptačích křídel,
jak z plna když se do strun sáhne,
ruch zřídel.

Bříz kadeře se uklánějí
a hnízda stará
v červáncích rozkoší se chvějí,
sny jara!

Tot advent přírody, den svátku,
pryč z duše mraky!
Tvá vesna, srdce, přijde v krátku,
věř, taky!

Ó této chvíle užij slavné,
pij mír a něhu,
ať mdloba padne, křivdy dávné,
rmut sněhu!

Ať radost se jen rozhlaholí,
v tvém celém nitru,
buď skřivan, který jásá v poli
vstříc jitru!

Píseň v kraji.

Do dálky rozpjat v slunci si hoví
a dřímá český kraj drahý,
mlčí a přece divnými slovy
plnými blaha a vláhy
hovoří k duši — co jen jí poví? —
Já budu šťasten, již záhy!

Oltářem bude každá má chatka,
a rájem každý lán rosný,
hrdinům v kolébky pět bude matka,
svobodou znít budou sosny! —
Slyším to, tich jdu, píseň je sladká . . .
Proč bych se okrádal o sny?

Báča.

Báča stojí na pasece,
vážně z lulky dýmá,
slunce před ním leží v řece,
za ním stádo dřímá.

Sny báčovi letí hlavou,
kde jsou jejich sledy?
letí v dál hrou kolotavou
dýmky kouř jak šedý.

Báča hledí do daleka,
zrak mu vzplane hněvně,
nechť svět do kola se vzteká,
já tu stojím pevně.

Stojím na svých otců půdě,
co mi cizí soudy?
Žiju spoře, žiju chudě,
však jsem pán své hroudy.

A tu hájím pro své děti,
to má chlouba jistá.
S panstvem kočár kolem lětí,
já se nehnu z místa.

A byť hrom hlouk' na mne z mraku
na peruti bouře,
nevím, zda bych pozveď zraku,
odfouk' vloček kouře!

V dubnové prše.

Jaro se dotknulo země jen lehce,
zima se loučiti nechce;
udělá kroků pár, vždycky se vrací,
tak že již myslím si, ti drobní ptáci
litují, že se oklamat dali
přiletše z dáli.

Třeba tu věru prudšího plání,
polibků víc a objímání,
třeba tu ohně víc v zemské ty žíly,
které tak dráhný čas led a sníh kryly,
v rudých by květech zářících vzplály
jak hvězdy z dáli.

Ať se to chumelí, ať se to cuchá,
prškou tou vyznívá přec jara tucha,
fialka mokrá tím silněji voní,
jehněd̆y zlacené s vrbin se kloní;
zdali květ nebo sníh haluze halí,
nepoznáš z dáli.

Dívko! již srdcem vlá tušení jitra,
láska-li dotknula tvého se nitra,
více jen ohně, více jen plání,
nechť k bouřným ňadrům se hlavinka sklání,
co je pár slziček, nechť třeba pálí,
štěstí jde z dáli!

Kouř.

Kam pohledl jsem: Lesy, lesy, lesy!
Na mírnou stráň i na příkré skal tesy
kol sedly všude; údol tu, tam horu,
vše přikryly až v nebe do obzoru,
a byly tmavé, posupné a šeré.
Já cítil, velký smutek z nich se dere
a stoupá v duši mou a v srdce padá.
Nad nimi táhla mračen šerá stáda
a kolem ticho, bez života sledu
ty hvozdy byly.

Náhle z jejich středu
se povznes modrý kouře vloček malý,
rósť v chochol, v pruh, a mráček zamodralý
jak sloup se pozveď k nebi vážně, tiše.
Hned cítil jsem, že blízko zde kdos dýše

mně příbuzný, ať chaloupka se skrývá
tam pod stráni, kde veliký dub kývá,
ať uhlíř pálí milíř tam, ať chvíli
při ohni cikán leží ťo, mně milý
ten modrý kouř, jenž k nebi tihnul stále.

A klidnější jsem cestou svou šel dále.

Zimní krajina.

Jak je asi nyní venku,
kde zněl hovor náš a smích?
Pusto v sadě, na nádvoří,
děsné ticho v alejích!

Cesta jako po vymření,
všudy sněhu modrý stín,
mlčí les a mlčí řeka,
mlčí jez a mlčí mlýn;

Topoly jak obelisky
plny perel trčí v mrak,
každé křoví palác gnomů,
ptáka darmo hledá zrak.

Pole v dálku zasněžena,
darmo hledáš směry cest,
tyče, dráty telegrafu
jsou jak stkány z bílých hvězd.

Ticho! — Mžikem jako přízrak
krajinou vlak proletí,
kotouč jisker, dým a rachot
a zas ticho v zápětí.

Jenom stále čistě modrý
kouř se vine z nízkých chat,
jakby ptal se, zda bůh lásky
nad světem bdí posavad?

Modlitba na horách.

Jak slunná báj
pode mnou kraj
se otvírá a v dálku modrou ztrácí,
i necítím,
jak dolů zřím,
že příkrá cesta nohu utrmácí.

Za orlem v let
a v propast zpět
se rozhlížím a plný touhy dívám,
a duše ples
až do nebes
a ohlasem šlu zpátky k českým nivám:

Kéž by můj lid
chtěl vždycky být
svou povahou jak jeho kolem hory!
Jak svazy skal
mít pěst i sval
a mysl tuhý křemen v boj a spory!

Teď síla mdlá,
jak bystřeň zlá
kéž vzkypěla by hromem v našem tichu,
těch skalných čel
kéž lid by měl
tu bleskům vzdorující, velkou pýchu!

A orlů vzlet
a rozhled v svět,
by tím víc hájil práh domácích srubů,
všech do vichřic
kéž nes' by vstříc
tu nepodajnou houževnatost dubů!

Ó pak by snad
svit štěstí spad
v skal klín i na mez, již zřím kvésti,
a v českou zem
modlitbou, snem
by vrátilo se vytoužené štěstí!

PRAŽSKÉ OBRÁZKY.

Praha v květu.

Moře zeleně a květu
od Žižkova ku Petřínu!
Jako zázrak jiných světů
leží Praha v strání klínu.
Jak labutě mraky v letu
nad ní běží, tak že leží
v jasu chvíli, chvíli v stínu.

Rozeznáváš hlohu kytky,
sněžné kupy akacií,
v kaštanových květů zbytky
zlatý čilimník se vpíjí,
staré větve, mladé snítky,
stromy, keře v jasu, šeře
kol zdí květný věnec svijí.

Rudé střechy a zdi siné
smějí se v té směsi tónů,
již se stříbrem řeka, vine
skrze zlaté páry clonu.
Chmúrné báně, věže stinné
v slunci chvatem vzplanou zlatem,
výsknou ústy sterých zvonů!

S pohnutím zřím k Tobě, matko!
vnořen o Tvé slávě ve sny,
jak tu sníš, ach, žel jen krátko
trvají ty hody Vesny!
Byť i krátko, přec je sladko
zřít, jak svítí jas a žití
na tvých vráskách úsměv plesný.

A jako v květ symbolicky
teď se šatíš, vidět v duchu,
kam jen dosáhne věk lidský,
v jiskření hlav, páží v ruchu,
v štěstí rozkvětu tě vždycky,
v písni ptačí, jež se tlačí
vítězně mi zevšad k sluchu!

Ulice.

Ať o polednách vozů hlukem hřmíte,
ať v dálku večer se jak hroby tmíte,
ať slunce žeh či luny matné lesky
vám v dlažbu kladou světlé arabesky,
ať vítr řinčí okny, svítilnami,
ať pusté ticho roztáhne se vámi,
jež stráže krok neb hovor chodce ruší,
vy, ulice, vždy jednu máte duši,
již miluju ve sterých zjevů masce!
Vy shonu, vřavě, nenávisti, lásce
a snahám těch, jenž v domech vašich bydlí,
ať s pouty na rukách, ať v duši s křídly,
jste zrcadlo vždy nové a vždy věrné.
Já miluju ty vaše domy černé
a zasmušilé, po nichž vlhkost kane,
já chodníky též rád mám vyšlapané,
kde přes kolesa sterých kár a vozů
a kroky tisíců a ve hlomozu
se chytá tráva mladičká a svěží.

Já miluju Vás s konturami věží
na obzoru, jenž mraků vrstvou žíhán.
A často znaven prací, nudou stíhán
se vrhnu ve hlučící vaše moře,
kde radost, úzkost, naděj, vzruch a hoře
se vlní v jedné bezstarostné směsi.
Vy ulice mi nahradíte lesy
i hukot oceanu, neb z vás svítí
vře, volá ono, po němž práhnu, žití.

Housle.

— Památce Josefa Gabriela. —

Kdys tichou ulicí v odlehlé čtvrti spící
mne denně povinnost vždy v stejný vedla čas;
z malého domku vždy jsem slyšel žalující
a chvějný houslí ton dnes jako včera zas.

Vždy jedním nápěvem se chvěly struny tyto,
půl jako modlitba a půl jak úsměv mdlý,
jak chtěly říci by: Nám života je líto,
jenž — lupen v jeseni — co nejdřív pro vždy stlí.

Když slunce svítilo, tu rozlétla se z kořen
půl okna, ve kterém jsem zhledl obličej,
byl bledý, vyzáblý a dlouhou bídou zmořen;
to jistě hudec byl, jenž hrát měl obyčej.

Když mlha napadla a do ulice trávy
se snesl vlhavý šer jiter podzimních,
tu oknem zavřeným zněl žalněj nápěv lkavý,
jak housle tušily by chladno, led a sníh.

Jak housle pohřbily by v sobě všecky vůně
od staré vedle zdi šeříku sladký dech
i akacií květ, jak perly na koruně
jenž stromů míhá se a splývá ve hroznech.

A s květy lesk a svit, jenž vůbec vkrást se může
v tu pustou, odlehlou a spící ulici,
kde starou legendou jsou plnokvěté růže
a dětskou báchorkou pějící slavíci:

To všecko v houslích těch se chvělo, vřelo, znělo,
půl jako modlitba a půl jak úsměv mdlý
a tělo houslisty víc při tom hubenělo
a oko plálo víc, jak list, než pro vždy stlí.

Pak jednou na jaře se splnil jeho osud
a hudce vynesli, kam všecko žene čas;
však zázrak podivný! Jdu ulicí a posud
těch houslí kvílivý a chvějný slyším hlas.

Zní pustou ulicí, kde rostla tráva sporá,
z vlhkého průjezdu a z oprýskaných vrat
a chví se podél zdí a navrací se zhora,
jak táh' by od řeky a stinných od zahrad.

Jak tajil v sobě by zas všecky známé vůně
od staré vedle zdi šeříku sladký dech,
i akacií květ, jak perly na koruně
jenž stromů míhá se a splývá ve hroznech.

Neb tak je veliká ta síla melodie,
že hmotu necitnou a tvrdou proniká,
jak zřídlo Mojžíše se jednou v kámen skryje,
by perlou roztála ve hrdle slavíka.

Ó hudče neznámý, to těchou být ti může,
tvá píseň posud zní tou pustou ulicí,
v ní žárem dýchají ty, jež jsi neznal, růže,
v ní hvězdy sálají, v ní pějí slavíci.

Slzy Vyšehradu.

Truchlí skála Vyšehradu
i ta její troska šedá,
hledí dolů ve vln vádu,
starou slávu v hloubi hledá,
starou slávu české země,
velkost, sílu, nadšení —
V smutnou odvet pouze temně
bouří vody šumění.

Svědek starých, slavných časů
zírá truchle v naši dobu,
zdeptanou v prach vidí krásu,
vidí ponížení, mdlobu,
vidí kterak řetěz svírá
matce Praze hruď i bok,
bez moci lev chabý zmírá
nečekaje na útok.

Když to vidí skála stará
v tvrdé ji to hrudi bolí,
ať již vonné květy jara,
ať sníh leží po vůkolí,
zachvěje se zádumčivá
ve své hloubi věčité
a proud těžkých slzí splývá
po tváři jí vráscité.

Vyšehradu slzy svaté
na kamenné jeho líci
z jara jsou to květy zlaté,
v zimě jíní; při měsíci
v září hvězd se smutně lesknou. —
Poutníče, jenž kráčíš kol,
pochop aspoň myslí tesknou,
mrtvé skály němý bol!

U kašny.

To starý palác byl z dob rokoka;
teď sprostý činžák to, dům průchodící.
Na dvoře jeho tichém zpívající
ční mramorová kašna hluboká.
Ve výklenku se tají sousoší,
jež ptactvo s časem pustoší.
I rázem padne tobě do oka,
kde škeble věčnou rosena je vlahou,
kde nářek zní a vzdech,
faun starý, který drží nymfu nahou
v svých ramenech.

Zřím v minulost, ký hovor, smích a ruch
se ozýval tu kdysi po schodišti,
tu frak se tmí, tam uniforma blýští
a parfumy je plný kolem vzduch,

tu kavalír, jsa dvorným rytířem,
se kloní k dámě, která vějířem
ho odhnala jak roj dotěrných much;
však úsměv tlumen oka žárnou vlahou
dí: Žiješ v mojích snech,
faun starý, který drží nymfu nahou
v svých ramenech.

Dnes ovšem jinak. Sotva podvečer
plyn křivolakých uliček tmou šlehne,
sem s džbány, putnami se děvčat sběhne
dost hezkých služek, nižší třídy dcer,
a voda zvoní klidně v nádoby
a prchá čas a různé osoby
se vystřídají tady v mlžný šer.
Tu klep se vine anekdoty drahou,
tu vtip raketou šleh' —
faun starý, který drží nymfu nahou
v svých ramenech.

Tam naproti, kde okny kmitá zář
se mladý klerik ob čas s knihou zjeví,
však brzy dívčí zaplaší ho zjevy
od fontánu zpět v chladný seminář.
Však brzy k oknu se zas potácí
a roztržitě listy obrací,
až vypadne mu z ruky breviář;

byť objal nebe vědou, vírou, snahou,
vždy v hrudi plá mu žeh —
faun starý, který drží nymfu nahou
v svých ramenech.

Je tma a noc, kol kašny pusto jest
a fontan stále zpívá, stále zvoní,
sta stínů po zdech vlhavých se honí,
na vlnách pluje odlesk tichých hvězd.
Kdes kroky ještě temně dunící
se pustou, tichou ozvou ulicí
na křižovatce u ztracených cest.
A piják mučen v půlnoc trapnou žáhou
na stupeň kašny leh'
faun starý — žel nedrží nymfu nahou
v svých ramenech.

Z Ghetta.

To v parném bylo odpoledni léta,
kdy do uliček zabloudil jsem Ghetta,
v síť křivolakou nachýlených domů
a špinavých, kam hukem dálných hromů
zněl vozů hlomoz, tlumen křikem dětí.
Zde v směsi odpadků a rumů, smetí
jsem viděl v shluku, povyku a křiku,
jak uštvanou výsměšky uličníků
se potáceti ženu. Obraz děsný!
Ve žluté tváři slední zbytky Vesny
se ztrácely pod špíny husté šeří,
ve vlasech rozcuchaných množství peří,
šat záplata a chůze vrávoravá.
A výsměch výrostků kol neustává.
Proč smáli se, já zvědav byl a blíže
jsem přihlédnul a poznal, svatá tíže,
tíž mateřství pod clonou vetchých cárů,
že tak ji zhnětla, zbavila všech tvarů,

že mohla v laciný být posměch luze,
a v tom, co v žití nejsvětější, k hrůze.
V dům starý vešla provázena skřekem.
A já jsem v duši splakal nad člověkem
a ono místo písma šlo mi hlavou,
kde člověk korunován ctí a slávou
jest málo menší andělů tvých, Pane!
Taj nevystihlý sfingy nezbádané
mne schvátil a já snil, jak z také ženy,
jíž mnohý surový škleb ve tvář hodil
v čas, celý svět kdy v tmu byl pohroužený,
jak zoře jitra — Spinoza se zrodil.

Jeptišky.

Ranního vzduchu zlatou ve záplavu
se noří chlumy za městem, jenž vinou
se v modrou dálku. Náhle v svěží trávu,
kde zahýbá se cesta v klenbu stinnou
malého lesíka, ve zlaté světlo
jak bílých holubů se stádo slétlo.

A stádo pomalu se rovná v řadu;
blíž přihlédnu se z okna svého chýle,
to jeptišky jdou ve klášterním sadu,
ti holubi jsou plachétky jich bílé.
Tak, co já denně zasedám k své práci,
jich průvod v lesík den co den se ztrácí.

Tu knihu ihned odkládám i pero,
zřím za nimi, jak v řadě zvolna táhnou,
jak v mladých bříz se tratí světlé šero,
jak mnohé pro květ u cesty se nahnou
a poslední když z průvodu se ztratí,
sám nevím proč, u okna musím státi.

Pod nimi Praha leží, v ranním vzduchu
sta zvonů v pozdrav jitru rozhoupáno,
sta vozů burácí tam v shonu, ruchu,
sta kladiv, strojů v dílnách rozpoutáno,
jak výheň jedna město vře a bouří
a tmí se zvolna v komínů sta kouři.

Zde dále za ním jenom málo honů
se ztrácí v zeleň tichých sester asyl,
sem z daleka zní vážný hlahol zvonů,
to poslední, co, když vše člověk zkazil,
zní svátkem v nitro, v života vír všední,
a volá k duši: Zvedni křídlo, zvedni!

Zde v mladých stromů kruhu mír vlá svěží,
zde ještě perly blýskají se travou.
Jak obrovský zmok město kolem leží,
tam sahá ohonem a tam již hlavou
a z tlamy chrlí dýmu val a plamen,
vše zdrtit chce ve objetí svých ramen.

V něm život, jenž se rouhá každé síle,
v něm vřava, v níž se ztopí srdce rádo.
Co proti němu ty plachétky bílé,
v háj mizící vždy holubí jak stádo?
Tam ovšem klid a pokoj — ale tady
vře skutečnost a v ní náš život mladý.

V ten kotel, v kterém míchá alchymista
budoucnost, čím jsou holubic těch křídla,
jichž rozlet na pouť mystickou se chystá,
kde věčná láska otvírá svá zřídla
ku andělů a hvězd jásavé písni,
kde života kal duši nepotřísní?

A v myšlenkách u okna dlouho stoje
zřím starý problem v nové opět masce,
cos v mír mne láká, cos v života boje,
cos k rozkoši, cos k čisté boží lásce:
To všecko plachétky ty spůsobily,
jež v trávu padly, holubů roj bílý.

Své epopeje bohatýrskou sloku
dál město zpívá v ruchu, křiku, vřavě,
a za ním dále několik jen kroků
se spřádá tichá báseň v svěží trávě,
já nad oběma stojím s myslí šerou
a ptám se, kterou vtělit v skutek, kterou?

A slyším z ulic vozy hřmíti v shonu
a z řeky pokřik z parníků a vorů
a v dílen hlomoz vpadá hlahol zvonů
a slyším píseň modlitby a vzdoru
a holubů roj, když se zpátky vrací
po vršků stezkou — vracím se k své práci.

Koledníci.

Od chaty k paláci vesele
jdou čeští koledníci,
dnes úsměvu paprsk na čele
a zítra — slzu v líci.

Jdou rok co rok, ať mráz, ať sníh
vždy s touže písní chodí,
v té důvěře vždy, že v časech zlých
se lidstvu spasitel zrodí.

Ty, lhostejně jenž se ubíráš kol,
což neslyšíš — píseň to česká,
v ní starý ten dávný, utkvělý bol
zněl před věky jako zní dneska.

Ne koledníků ubohá tvář,
to české slovo tě prosí
a z něho se line betlémská zář,
až slzou oko se rosí!

Ó chtěl bych, by svět je poslouchat moh!
Kdy nám se spasitel zrodí?
Kam pohlédneš, kámen a pichlavý hloh —
a národ — žebrotou chodí.

Staveniště.

Dům starý bourají; už místy
je střecha dole, azur čistý
se dívá v šerých jizeb klín,
nad nimi mraky v letu stanou,
na tapetu zří malovanou,
tu skvrnitou, tam potrhanou
a vrhají tam černý stín.

Jak po požáru stěny holé
ční k nebi, obrazy z nich dole,
směs rumu v dveřích veliká
jen stále roste pod ranami,
pod nimiž chví se oken rámy
i prohnilé již stropu trámy,
jež rve a trhá motyka.

Strom sousedního sadu dívá
se zvědav sem a hlavou kývá,
pták polekán sem zaletí;
strom vzdychne: „Co se tu vše stalo!“

Pták: „Tady se kdys milovalo!“
A vítr: „Věru jak to málo,
co trvá v lidské paměti!“

A křik a hlomoz dále hlučí,
sta motyk tu a kladiv zvučí
a seker pád a píly hvizd
a lidských bludů, lidské práce,
snů, vášní, bojů, resignace
se hroutí jedna dekorace
a z knihy města rve se list.

Zda z těch, již pracují tu v potu,
kdos jedinou jen pojme notu
té dozpívané písně zde?
Dav hlučí dále, kol se rojí
a mechanicky, kola v stroji,
za prací svojí v léta znoji
bez myšlenky jak ve snách jde.

A přece za tím oknem tady
zřel často k hvězdám snílek mladý,
tam sladký lampy hořel svit,
a vedle v jizbě dívka dlela,
ve zlatých vlasech ukláněla
za květináčem úběl čela
na jehly jednotvárný kmit.

Co výbojných snů, touhy sladké,
jak dlouhé boje, štěstí krátké
zde choval tento starý dům,
v němž schodiště, práh, stěna holá
jsou románu jen kapitola,
jenž nedožit, jen vyčtěn zpola,
se rozpadává v prach a rum.

A brzy nových trámů řada
na obrovitou síť se spřádá
a brzy v obzor mlhavý,
jejž kouř a dusná pára kryjí,
pro chmurnou žití poesii
se nové jeviště tu sbíjí,
a herci — ti se dostaví.

A nový shon a práce nová
a hlasný pláč, bol beze slova
v dům nový budou slavit vjezd.
A pak se zavrou okna, dvéře,
a co se bude hráti v šeře,
jen tuší, kdo se tudy béře
kol spících domů v záři hvězd.

Hradčany při západu.

Ve smaragd starých stromů moře zlata
se lilo mezi věže, střechy, štíty,
jak jehly lítaly kol dlouhé svity,
a v každém ohně zlatá jiskra vzňata.

A barev bakchanálem vzpláti chvátá
ten obraz hradu, ztopen v jas a třpyty;
co mořem plamenů plá azur sytý,
noc v hlubině se valí černošatá.

A obraz Hradčan zářící a skvělý
jak fata morgana se ze tmy noří,
jak v staré slávy oživly by lesku.

Ó poutníku, jenž jdeš tu osamělý,
ten západ chvíli měj za novou zoři,
na chvíli ulev zoufalému stesku!

Hnizda a květy.

Kam křídla andělů se chýlí v letu
a kde zavadí o stromy a keře,
tam vzplane haluz v bílém, rudém květu,
tam najdeš hnizda ve haluzí šeře,
z těch vůně se a z oněch píseň line
a z obou štěstí v lidstva stezky stinné.

Co hnizd tu visí po keřích a sadech!
Co květů bují podle cesty všude!
Co písní kol se v perlí vodopádech,
co vůně řine i kol chaty chudé! —
Žel, vůně s květy s pestré země řízy
a písně s ptáky v podjeseni zmizí.

I zželelo se bohu, že je krátké
to štěstí z hnizd a květů jako vesna,
tož hnizda jiná stvořil, odkud sladké
se perlí písně, jásot, hudba plesná,
zkad vůně dýše věčně stejná, svěží;
ta hnizda rovněž u cest lidských leží.

To místa svatá, genius v nichž prodlí
v své tvůrčí práci, z těchto hnizd se řine
proud věčné hudby, v níž se lidstvo modlí,
proud vůně, která s vesnou nezahyne:
To cítím vždy, když v jarní písni ptačí
se ku Bertramce procházka má stáčí.

Vyhlídka.

Vše shledáno a smluveno. Již zítra
snad bude svatba. Jak se ten čas vleče!
Však věru, co tu shonu, trudu, péče,
než píseň štěstí, skřivan, vzletí z nitra.

Sám obstaral vše do poslední nítě,
sám zavěsil vše a vše rozestavil
ve strachu, by ni prášek neunavil
to drahé, smavé, nepraktické dítě.

Pak hrdě řek' jí: „Konečně jsme doma!"
A přátel, hostí když se povyk ztratil,
po krátké parkem procházce se vrátil
a lehce dotk' se její vlásků rtoma.

A pravil: „Pojď si přece prohlédnouti,
co pro tebe tu všecko uchystáno!"
A v smíchu ona řekla: „Chceš-li, ano."
A řadou síní vydali se poutí.

Tu salon, jídelna tam, vše tak vlídné,
krok tlumen koberci i po pavlači,
zde budoir a za ním ještě sladší
kout lásce schystán, tiché hnizdo klidné.

Zde cesty cíl. Jak ptáče zapadává
po vyzpívané písni do obilí,
tak jejich život v tento kout se chýlí,
kam v blahu klesne vedle hlavy hlava.

A sladkou ňader hledě ztišit muku
a rozptýliti vyhlídkou on tiše
ji k oknu ved'. — Hle, jasmín vzduchem dýše
a v křoví jásá pták! Tisk' její ruku.

Noc byla tmavá, hvězdná však a vlahá.
Proč zachvěli se oba děsem náhlým?
Proč s vytřeštěným zrakem, vzdechem táhlým
si padli v náruč, jakby svého blaha

se chtěli zjistit, přitisknout je k hrudi,
je umačkat, by neprchlo jim v dálku?
Co zavinilo tuto citů válku?
Co v nejsladší mžik života je trudí?

Hle, naproti jich oknu a vstříc právě
jich postelím se děsný kolos zdvihá,
v nesčetných oknech rudá zář se míhá,
jak oči v hlavě zmoka plane žhavě.

To stavení jest vysoké a šeré,
jak balvan vražen v květné města sady;
stráž ve dne, v noci rozstavena všady,
svit charý oken mřížemi se dere.

Za nimi občas oholená hlava
a obličej tak vyzáblý a žlutý,
v němž výtky hlod a svědomí hlas krutý,
Memento děsné v lidskou velkost, vstává.

A v povel vojska řetězů třesk v uchu
zní stále stejně v noci jako ve dne
a ruce chytají ty mříže bědné,
a kvil a lání zní z Gehenny duchů.

A v noci rázem vzplanou okna žhavě
jak oči zmoka, na kořist jenž číhá;
a příšera ta, hrůzo! ta se zdvíhá
jim v oknech proti postelím jich právě.

Jak možno, pod nimi že šeřík květe?
Jak možno, v noci že tu slavík zpívá?
Ta potvora se stem svých očí dívá,
v ples ptactva zvoní řetězy vždy kleté.

Jak možno, aby líbali se tady?
Jak možno, aby tiskli k ústům ústa?
Nechť žalusie spadne clona hustá,
ta okna trestnice, ta vidí všady.

Ta svítí jako hvězdy zatracené
a prokleté ložnice vonným šerem.
Jim zdát se bude, děsným nad kraterem
že mladičké to hnizdo jich se klene.

Že v lásky ples jak děsné „Veto!“ vstane
a objeví ve rámci černých mříží
v té chvíli, kdy se ret ku retu blíží,
se děsný profil hlavy ostříhané.

Dvě sestry.

Sad v lesku jitra plál a smál se celý.
Jak smaragdy trávníky velké skvěly
se v slunci, rosa v brillantovém prachu
na lupení se chvěla v zlatě, nachu,
květ každý otvíral se, písek planul
na cestách, v koleje jichž deštěm kanul
květ jasmínu a střemchy, čilimníku.
U vodometu vrabců zástup v křiku
se koupal, čechraje si šedé peří
a travou pod stromy, kde stín se šeří
kos vážný procházel se mlčenlivě.
Co šťastný zrak můj těkal v zkvětlé nivě,
dvě dívky kráčet zřel jsem vedle sebe.
Šly tiše, v očích obou plálo nebe,
jak sestry dvě: Ta jedna zlatovlasá
a černobrvka druhá, jedna krása
jim spala v tváři, vzrůstu, pružné chůzi.
Květ sklonil se k nim a pták na haluzi
se v písni zastavil. I šly tak spolu
jak tichá hudba, na jediném stvolu

jak dva by se to květy povznášely,
jak všecky krásy parku toho, stmělý
stín s jasem, ptáků zpěv, lesk, vůně celá,
by proměnily se v dvě dívčí těla,
jak duše přírody by v lidském hávu
se kmitla v nich. Tak přes zkvětlou šly trávu
smích na rtu, v tazích jas a slunce v očích,
ve chůzi hudbu, květy ve vrkočích.

Motiv z Hradčan.

Kdys Hradčany jsem kráčel; na náměstí
jsem stanul, byla temná noc a parná.
Zář rudá svítilen jen chabě v scestí
se vkrádala a kašny jednotvárná
jen píseň zněla zpozdělému chodci
v té hluché, těžké dusné letní noci.

V tom náhle stlumený řev zněl mi k uchu,
jak v poušti hýkla zvěř by zmírající,
a ticho zase, jen hodina duchů
se nesla v dálku s věží v město spící.
A zase řev ten ... chvěla se noc tmavá —
jak nádherný řev lva, jenž dokonává.

A ticho zas ... To přelud, tak se kojím
a chci dál jíti, to se mi jen zdálo,
však znovu zase, trochu dál kde stojím,
to naposledy bolně zastenalo
od kašny, lev kde s rozdrcenou lebí
do půlnoční tmy bolestně se šklebí.

Květná neděle v městě.

— Otokaru Mokrému. —

Je ráno. Obvyklý ruch nezalehnul
v šer ulic, v domů zachmuřených řad,
jen kradmo jitra slabý paprsk vběhnul
a po římsách se tiše k oknům krad'.
Ten jistě neprobudí pozdní spáče
jak ťuká si na okna zkalená,
s ním rozumí si pouze šedé ptáče
a řeknou si: Jak vesna vzdálená
že cosi z polí, z dálných lesů táhne,
čím kypří zem a vzduch tak divně vláhne.

A mha se zvolna sráží v hustou clonu,
jež římsy, štíty, střechy pochová
a po chodnících tančí v bystrém honu
se šumnou zvěstí prška dubnová;

jí vyhýbá se mrzut chodec ranní,
jenž z nutnosti práh domu opouští,
však v té zní rovněž cos jak pousmání,
jak paprsk, který vniká do houští,
a každá krůpěj vírná tvoříc kola
„Je se mnou vesna, probuďte se!“ volá.

U kostelů jsou otevřená vrata
a jimi padá v tichou ulici
na šedé schodiště svíc záře zlatá.
Zvuk varhan, jindy teskně kvílící,
cos jásavého tají v slavné notě.
Ó kouzlo jara, všecko pronikáš,
tebou se hlásí věčný život v hmotě,
i srdce zvonů ty se dotýkáš,
zda dotkneš srdcí žen se aspoň v taji,
jež kočičky na stupních prodávají?

Na místě palem, které stlali v cestu
kdys Kristu zástupové hlučící,
pár proutků z vrbin šedivého klestu,
svázaných líkem v prostou kytici,
kde ve kočiček stříbro tklivou něhu
si žlutý kvítek mochny ukrývá,
neb sněženka, jež vzrostla v stopách sněhu,
se v slzách mroucí zimy usmívá:
To severu jsou palmy prosté, chudé,
zda s nimi jara požehnání bude?

Zda s nimi vrátí se mír v jizby šeré,
tvůj úsměv jeden, vesno spanilá?
Zda ruka, jež je třesoucí se bere,
zná symbol, v němž se pravda ukryla?
Zda říše zla se přece jednou zhroutí?
Ó v jaké vážné dumy vybízí
to zelenavé, stříbrem zkvetlé proutí,
ženoucí chvatem jarní do mízy
a hlásající, ač mu život zmařen,
ples máje v chvějících se rukách stařen?

A dojat necítím van větru více,
ni pršky šleh, zřím olšin rokytí,
kam podél řeky zkvětlé do vrbice
se chudé ptačí hnizdo zachytí,
zřím tichý kraj, jenž v tuše jara dřímá,
půl sluncem vyzlacen a polo v mhách,
v chorálu varhan, jenž teď slavně hřímá,
též po kvetoucích sahám kočičkách,
a jak z nich vane jara zvěst a záře
je odnášim v svou jizbu samotáře.

Vy první chudé šperky z lemu řízy,
do které vesna zemi obléká,
ó vlijte aspoň tolik svěží mízy
ve hluku města v srdce básníka!

By, kdykoliv zrak zvedne roztržitý
a za obrazem uzří schnouti vás,
zdroj těchy cítil v hloubi duše skrytý
a skřivánkovy písně sladký hlas,
by sílu v boj měl, k bídě soucit pravý,
a v škleb a hanu — úsměv shovívavý!

Po plesu.

Se svitem jitra zápasily svíce
jen chabě již, na hudců zřítelnice
sen jako těžká můra křídla klad';
hle, tomu smyčec náhle z ruky pad'
a onomu jak přimražen tkvěl ret
u klarinetu, nespočet' bys pět,
u stolku dřímal slavný sextet celý,
jak tanečníci by jej zapomněli.

Ba zapomněli — trochu třpytných cetek,
pár řádů z kotillonu, pestrých tretek,
pár srdcí prostřelených z papíru
tu zbylo, stužek pár a krajek zbytky,
pak uválené bílé pouzdro z kytky,
to všecko bacchantickém po víru,
po laškování, žertech s tanečnicí,
a pak náš slavný sextet dřímající.

A spali dobře tito chudáci,
jak dobře vykonané po práci,
pár tonů jen — neb kvapík nedohráli,
ve vzduchu plném dýmu utkvělo.
Však přihlédni blíž, skřítkové to malí
na nos jim lezou, k ústům, na čelo
je šimrají; dle tváře výrazů
suď, jaké množství luzných obrazů
jim do snů pod leb unavenou kreslí,
ba mnohému ráj celý v duši vnesli!

Tu tenký skřítek s křídly průhlednými,
na nichž se chvějí azurové žilky,
duch tonu houslového od kobylky
komářím bzukem zpívá tenké rýmy
do ucha hudci, který kývá hlavou;
hleď v tvář tu vousatou a usmívavou,
co povídá mu as ta píseň sladká?
Chudák je doma; v okně stará matka
jak obyčejně punčochu zas plete,
na kamnech zpívá cosi, klubko dětí
si hraje v koutě — žena jizbu mete,
on vyspává po těžké noční práci,
tím horší, že už zná vše po paměti,
však o všem ví a na oko jen ztrácí
se v sladký spánek; chce se protáhnout,
v tom v zčernalý trám vrazí hlavou bloud;

ne doma v posteli, je v krčmě posud
a bruče proklíná všech hudců osud,
a usne dál, jen skřítek provází
jej smíchem v nové dále obrazy.

Ten druhý s vojenskou tam čepicí
se ve snu točí v kole s holčicí,
to skřítek čtveračivý z klarinetu
mu v bok ji přižeh' v ňader bouřném vznětu,
ten ferina je pravý šotek pekla,
jím po tanci je každá holka vzteklá,
a tato, kterou v snu dal šumaři,
té rozkoš, zdraví dýchá ze tváří.
Co pořád jiným hrát? Též sobě jednou,
a v rej se fábory a sukně zvednou,
a skřítek chechtá se v ty frašné reje,
a chudák šumař se i ze sna směje.

Teď divný pavouk tam se vydral z basy,
je nemotorný, nemá ani křídel,
je dobrák upřímný a bez osidel;
jak chrobák těžkým letem pohrává si
kol zemdleného nosu šumařova
a podivná mu šeptá v ucho slova,
tak jako „Ještě jednu — v stoje poslední!
Jen hloub do zlata mého nahlédni,
tam jedině se v širém světě pění

lék pro vše, pohova a zapomnění,
jen statečně si trochu přihni ke dnu!
At všecko praskne! Nuže ještě jednu!“
Tak z basy šotek pivním basem zpívá
a šumař usmívá se, hlavou kývá.

A v jiné tváři plný božský klid —
ten nechce tančit, snít a nechce pít,
ten netrápí se v žádné marné touze,
chce na chvilku si odpočinout pouze
bez citu, myšlenky a bez trampot,
jak brašna na zemi, jak balík not.

Tak sedli v kruh jak přepadlo je spaní.
Jak zaklejou, až ostrý paprsk ranní
je probudí, až vklouznou v nástroje
zas tlupy skřítků bavící je v snách!
Pak zas to znova začne, do boje
pro chleba kus, pro malé štěstí rodin.
Ó zaplaňte jim v azur lesk a nach,
vy slední zbytky lehkokřídlých hodin!

Slavík v městě.

Po denním hlomozu a shonu,
když město usne, obr mdlý,
na jednom starém na balkonu,
kdy v ulicích jen stíny dlí,

ve oleandrů tmavé šeří
slyš, náhle slavík ozve se
tak stejně, jako v rodném keři
kdys dělával to po lese.

Tu starý dům a oprýskaný,
pln rokokových arabesk,
jenž celý den činí zadumaný
v hluk chodců, dětí shon a vřesk

se usmívat zdá, celý změněn
při hlasné písni slavíka,
jíž pohár brillianty zpěněn
jak šumné víno přetýká.

A slavík volá, jásá, tluče,
to povzdech, výskot je a kvil
a každý, kdo kol spěchá ruče,
hle, v údivu se zastavil.

Zří chodec v pustých ulic šero,
kde ku domu se chýlí dům,
a v každý padá perel stero
a celý liják plesných dum.

A jakby lákán touto písní
i měsíc, nebe samotář,
se náhle prodral mlhy tísní
a na štíty svou rozlil zář.

A chodec stane v noční tíši,
kol vůně, klid a samota,
a do snů jemu hvozdy dýší,
kde slavík rovněž klokotá.

Zří rodný kraj v té písně ruchu,
cíp lesa s velkou pasekou,
nad jejímž koncem, roven duchu,
se měsíc plouží nad řekou;

zří starý mlýn nad šedým jezem,
jak zní ten nápěv podivný,
i černým pol zarostlý bezem
krov pohostinné myslivny;

zři lanní stádo ve oboře
a rosou pažit zperlený,
a rozšuměné hvozdů moře
a kapraď a mech zelený;

zří krátce báj tu lesa celou,
báj mládí, které ztratil teď,
a neví, v ulici že ztmělou
zří, ku zdi kde se tlačí zeď.

Ó zpívej, ptáku! Ve tvém zpěvu
duch necítí víc tíž svých pout,
v tvé písni shonu na úlevu
zbyl z ráje mládí svěží kout.

Ó zpívej, vykřič duši svoji
ve zpěvu ztav ji růžence,
pěj, rozkoš kde svůj pohár strojí,
pěj v tichou jizbu učence!

Však nejvíc zpívej milujícím,
jenž líbají se v svitu hvězd,
a básníkům v zdech města snícím,
neb osud tvůj i jejich jest.

U seminářské zahrady.

Kolikrát ptačí zpěv a v listí záře
mne překvapily chodce, samotáře
na Petříně, kde s vrchu rozkládá
se dolů seminářská zahrada.

Jak často modrou vídával jsem parou
za šedou, polo sesutou zdí starou,
tu keřem střemchy a tam šeříku
jít na procházku řadu kleriků.

Šli vážně, zvolna s nachýlenou hlavou,
tou zvěří jarní, nezdupanou travou,
jak stíny šli bez všeho hovoru
ve stínu mladých bříz a javorů.

Jak zakleté a ztracené již mládí
tak zadumáni šli a sotva rádi
a černou stuhou do zelena trav
se mísil v snivém světle jejich háv.

Pod nimi v slunci Praha stověžatá.
Ve každém okně plála jiskra zlatá.
Jsem rozkoš, radost! zpíval pták i keř,
jen miluj život a jen v lásku věř!

Za nimi patře v dál jsem náhle cítil,
jak podivný cit v duši mé se nítil,
cit ptáka, na volné jenž haluzi
zří, za mříží jak úpí soudruzi!

Betlém.

Dělnické domky na zelené stráni
se chytly svorně dvojnásobnou řadou,
jak v amfitheatru se šik jich sklání,
jak stupně pod sebe se dolů kladou.

Sem vřava a shon města nedoléhá,
ty hluku jeho poslední jsou hrází;
za nimi bezu vůně, hlohu něha,
i továren kouř pod nimi se plazí.

Byl máj a neděle, kdy jednou dolem
krok můj se stáčel v kvetoucích niv scestí,
kdy příroda se zdá být velkým stolem,
kde každý pít můž' naděj, vzruch a štěstí.

V blankytu jásal skřivan z plna hrdla,
a v roklích dýchal šeřík přes noc zkvetlý,
i u cihelny, tam kde země ztvrdla
pod krokem chodců, travin plál pruh světlý.

A schůdky v skalnou půdu vytesané
se ztrácely pod živým keřů plotem,
nad zahrádky, kde jabloň v květu plane,
se střechy pozvedaly s štítů hrotem.

Dělnické domky pěkně vedle sebe
jak sýkorky na telegrafním drátu,
výš nad městem blíž oblaků a nebe
vždy poslední a první v slunce zlatu!

Klid nedělní je opanoval všecky,
do oken otevřených proudem světlo
se hrnulo, sem tam zněl povyk dětský
od zahrad, kde vše vonělo a květlo.

Do okna z okna leda soused starý
se skláněl s číslem novin k sousedovi,
u studny dál, jak v moři zlaté páry,
hoch k dívce mluvil stlumenými slovy.

Na prahu usedla si, v ruce šití
a na rtu tichou píseň mnohá žena,
v dál ob čas, město kde se tmí a svítí
jak přelud, dívala se zamyšlena.

Klid všady, mír, že musí říci každý:
Zde bydlí štěstí, zde jest eden sladký!
Co v zátiší tom válek hluk a vraždy,
stran vření, zápasy a divé zmatky?

Co kletba, která utlačené stíhá,
již darmo třesou pouty ve svém vzdoru
a jejichž msta jak strašidlo se zdvihá
s pochodní vzpoury v pěsti na obzoru?

Co továren hluk a vzduch jejich těsný,
kde klíčí choroby jak v pařeništi,
kde záští tajné vře na vichr běsný,
než rozpoutá se v blízké době příští?

Co křik: „Chcem chleba!“ Zdvižené co pěstě?
Ó chudé domky, zatopené světlem
nad kráterem, jenž bouří dole v městě,
zda ironicky lid vás zove Betlém?

Ó chudé domky, na oko tak vlídné,
zda v skutku ve vás štěstí modré ptáče
v sen zpívá, mozolné když ruce klidné
se složí po práci pod hlavu spáče?

Což nelze bouř tu zažehnati láskou?
Což nelze docíliti shodou, smírem,
by radost vzplála obličeje vráskou,
by štěstí doma bylo v světě širém?

By naděj plodným nebyla jen hostem
na římsách oken, by vnitř byla doma,
by práce veselá všech byla skvostem,
by žehnání, ne kletby chvěly rtoma?

Dělnické domky v zeleni a květu,
kol zatopené jarním, zlatým světlem,
ne zde, leč všady, vlasti jako světu,
ó buďte lepší budoucnosti Betlém!

Vzpomínka vánoční.

Jsme v chudé jizbě, která v směsici
střech tiskne svoji lomenici prostou,
však dobře známou hvězdám, měsíci,
sny zlaté pod ní v skráni pěvce rostou;
sem přišel před lety, byl chudý jún,
tam daleko svůj drahý domov nechal,
za vidinou, snem slávy v město spěchal. —
Ó příliš věřil v jásavý zvuk strun,
ó příliš idealem srdce spíjel,
teď místo lauru — trn do věnce svíjel,
teď sedí sám, noc tichá nad ním pne
své šeré stíny k bídě necitné.

Stůl prostý pokryt stohem papíru,
zdi holé, nad ložem jen dívčí hlavinku
zříš smát se z rámku, v kvítí barvínku
a stužkách z plesu. Ó jak do víru

se tance s jeho loktů zachvěla,
jak zlatokřídlá, lehká libella . . .

Pár knih na polici a inventář
je u konce té smutné domácnosti. —
Pán její hoch je, drobná, bledá tvář,
jež blouznivě zří do vln budoucnosti
a čeká na hvězdu, až kmitne v mlze,
a zatím sbírá písně jen a — slze . . .

Co bujelo v té mladé hlavě snů,
když ze škol z venkova sem druhdy přišel,
kdo popíše to kouzlo oněch dnů,
kdy ještě všecko věřit moh', co slyšel,
jak v tance ples on v čirou nejistotu
se vrhl s velkou chutí ku životu,
chtěl probít se, jak jednou energický
mu radil v listárně kýs redaktor,
měl tisíc plánů, jak to bývá vždycky,
a neznal ještě tuhý onen spor
o kousek chleba, na němž v posled chví
se hořká slza — smutné vítězství! . . .

Ty verše jeho byly mušky zlaté,
jež v stíny noci pouští večer vonný,
jak perly deštné, větrem listí sváté
na bující a pestré na záhony;

je mnohý přečeť, v pochvalu kýv' hlavou,
a mladík moh' to třeba zváti slávou,
však co těch mušek zlatokřídlých třeba,
než z křidélek jich jest jen — krajíc chleba!

Svět verši dobýt dnes je pošetilé,
být správním radou a kupóny stříhat,
na amateura hrát si z dlouhé chvíle,
v čas v divadle, na koncertech se míhat,
tak občas koupit něco na výstavě
a potají to dráž prodati židu,
svůj hladit břich a ignorovat bídu:
tak dojde k vážnosti se lehce, hravě,
a časopisy, lidské slávy stráž,
se dají v pokřik: „Ejhle mecenáš!"

Však najít někde v čtvrtém poschodí
při chudé lampě ubledlého hocha,
z těch jednoho, jichž moc se nerodí,
a dřív než shasne poesie trocha
pod bídy mrakem v jeho skráni mladé,
mu podat ruku a s ní pevný štít,
a větví, kam své hnízdo ptáče klade,
a tonoucímu spasnou lodí být,
ten talent najít v duši dítěte
a přízi snů na bohatý háv snovat —
vy raději k hrdlu kabát upnete

a díte: Nevím, proč se exponovat!
a kdo jsou ještě lepší mezi vámi,
ti křičí: Student, zda-li zkoušky má?
a nemá-li jich, ihned konec drámy,
ať třeba hlad a smrť mu zahřímá
na dveře jizby, kde sny bohatý
nad uvadlými pláče poupaty.

Teď sedí sám, a štědrý večer jest,
na nebi planou miliony hvězd,
sníh chrupe pod nohou a přesladký
zvuk jeho zbouzí staré pohádky,
o dětství, mladosti, o krásných dnech,
kdy žití máj spal ještě v pupenech. —

Kde bude večeřet, on neví ještě
a neptá se, však upomínek deště
se řinou jako hvězdné kaskady
do jeho dumy, jež se setmívá,
v snech, dítě posud, hledá náhrady,
a pero kleslo — on se usmívá . . .

Zří rodný kraj, je na venkově, doma,
zří zasněžené rysy polí, lad,
rampouchů plný okap je i sad,
a v písni vánoční on hýbá rtoma,
neb každá chýž se sněžnou beranicí

má v oknech světla, jesle za nimi,
má strůmky, s dary všechněm hojnými,
má slzu v oku a má úsměv v líci,
kol stolu matka miláčky své sčítá,
zde všichni jsou a zdraví pohromadě,
a chybí-li přec někdo v družné řadě,
to slza dí, jež na brvě se kmitá,
tam děti ručky roztahují s chvatem
po ořechách, po jabkách, které v zlatém
se pyšní kožiše, po hraček směsi,
jichž vůně černé připomíná lesy;
tam krájí jabka a dle hvězdky jader
se různé tužby nesou z mladých řader,
a dívky pantoflíček přehazují
přes hlavinky, jež hravy zvědavě
půl žertem a půl v studu záplavě
na vdavky myslí. Venku vytrubují,
slyš, dvanáctou, v to padl zvonů ples,
a v slavném tichu mlčí vše a slouchá,
stráň zadumaná, na obzoru les,
jen hvězdy z noci řasnatého roucha
se kloní k zemi a chví jedině
se na unylé vodní hladině;
a zvony zní, a na ples jejich celá
se zvedla ves a chvátá do kostela,
tu štěkne pes, tam ještě vrátka klapnou,
zní hovor na návsi a tichem cest,

a kam ty nohy unavené šlápnou,
tam klíčí v odvet sta drobounkých hvězd,
a nechť to fičí, u kostela vrat
si každý oddychne a vejde rád.

Tak bývalo a jest a bude vždycky,
a veliký ten dlouhý zápas lidský
se v posled rád vždy do snů dětství vrátí,
kde pohádka mu první cestu zlatí,
a pěvci končin všech a časů, řečí,
si poesii nevymyslí větší. —

A všecko to snil hoch ten sám a sám,
ó kolikráte ještě bude sníti,
než vlastní silou za pravdu dá vám,
že dobýt musí člověk sobě žití?
Když ovšem přijde se ku dráhy cíli,
to lehce pak se krouží pěkná slova;
já prožil totéž všecko, a přec síly
bych sotva asi měl, to prožít znova ...

TOUHY A VZKAZY.

Lumírova píseň.

Jos. Myslbekovi.

Kde jsi, ó písni Lumírova?
Zkad ozýváš se po letech?
My pracně kroužíme jen slova,
však dědů kde jest silný dech?
Zda utkvěl aspoň v tomto vzduchu,
v té půdě, v burném kolem ruchu,
v tom kamení a v těchto zdech?

Ó jak se dějinami nesla
tu mohutná, tu líbezná,
tu vedla meč, tu rádlo, vesla,
tu pracovná, tam vítězná,
a když zazněly těžké cepy,
v jich rytmus padla velkolepý,
s ní táhla volnosť bezmezná.

Ji oráč zpíval za svým pluhem,
ji kovář notil buše v kov,
ji dělník vzdychal v jarmu tuhém,
vlašťovkou slétla v jizby krov,
a jako bzučná, zlatá včela
na dívčím rtu se smavá chvěla
a často zněla beze slov.

Jí třásly se i klenby lesů,
kde Perun ctěn i Svantovít,
a ve zbožnosti v stejném plesu
v chrám křesťanský hlas její vlít',
lkal: Tou osudů těžkou poutí
nám nedej, nedej zahynouti!
V ní perla srdce spala — cit.

Kam poděla se, s Bílé hory
když kleslo naše slunce v hrob?
V kvil babský otcův přešly vzdory
a z bohatýra stal se rob.
Zda leží na dně Vltavině,
zda v skály Vyšehradské klíně
spí němá jak my v tíži mdlob?

Zda jednou se k nám opět vrátí,
s ní volnost, vzlet a nadšení?
Ó pohleď, slunce právě zlatí

zjev luzný její — v kameni!
Vchod střeží k Libušinu městu,
co Lumír ukazuje cestu,
kde Vyšehrad sní v mlčení.

Ó mistře, jistě přešla tobě
v myšlenku hlavy, v srdce krev,
jak symbolicky k příští době
v ruch města hledí její zjev
jak chtěl by říci: Život chvatem
nechť burácí, v něm ryzím zlatem
jak otcům vám zněj český zpěv!

Volnosť.

Zjev krásy a mládí a volnosti zjev
kdys nocí nevlídnou, temnou
mně v žilách všecku vzbouřily krev,
rvaly se o život se mnou.

Měl první v ruce opojnou číš
a druhý měl v klínu svém růže
a třetí nes' dýku krvavou výš
a tento byl hoden snů muže!

Co s mládím? To padne! Co s krásou? Ta plen
je náhledů, mody a doby;
však volnost, ach volnost je věčná jen,
toť anděl, jenž otvírá hroby!

A strhne-li člověk tu k sobě blíž:
pak její slunce vše zlatí,
květ mládí i krásy opojnou číš
mu teprve vtěleny vrátí!

Pozdrav Labi.

Budiž bouřným pozdraveno plesem
proudné Labe, zlatá žílo Čech,
ať se vineš hvozdy, skalin tesem,
nivou žírnou, přes brunatný mech,
budiž zdrávo! Luzné tvoje vlny
šumí bájí a pohádek plny
kolem hradů, vesnic, samot, měst;
ať již v olších modrým kmitneš okem,
ať se nivou valíš búrným tokem,
kraje šperk jsi a zrcadlo hvězd!

Jako obři mlžní zaklenci
kolébku tvou střeží kol a kol
v malebném svých vzpjatých štítů věnci,
pochmúrný kde dumá Sedmidol.
Tamo sbíráš vírné vody slapy,
v nichž kdy slunce zlatý hrot svůj stápí
tančí duhy květným hávem niv,
kapky tvé jsou slzy Krakonoše,
v trávu rozsypané perlí koše
z jeho ořů větrem zdutých hřív!

Letem orla v plesném tanci plyneš
středem sosen, vážných borovic,
jak sen země chaty tiché mineš,
práhy jejich líbáš stříbrem kštic.
Hory posledním jak ve pozdravu
níží se a mizí ve dálavu,
lučin smaragd kypí se všech stran;
nových zřídel vlna k tobě chvátá,
na břehu co klasů tříseň zlatá
vlní se jak žírný ocean!

Báje rajský pták svá rozpjal křídla
šumné, drahé Labe nad tebou;
otců zkazka svatá tvoje zřídla
světila své krásy velebou!
Svatý odkaz, duma tvoje zněla,
Truta dlaň když rozpřáhla se smělá
s mlatem proti sani běsící.
Ó kéž vln tvých šlehne píseň junná,
věštíc vítězství co zlatá struna
ve nynějších bojů směsici!

Věncem lučin obklopen kde dřímá
Králové Dvůr, noho, pouť svou stav;
úcta s bázní varyto mé jímá,
slova jindy vírná jako splav
teď se tlumí, bohu žalováno!

Tam kde vlasti drahé slavné ráno
vítal zpěvu Zábojova hlas,
po staletích o drahou řeč matky,
o píď země každou, o zpěv sladký
dlužno vnukům vcházet ve zápas!

Přehluš, Labe, přehluš vln svých hněvem
děsný boj ten, k jihu dál mne nes,
města Dobroslava vlídným zjevem
nad hradby kde střech a věží směs
kyne vážně; tisíc upomínek
v hrudi vře, se splítá v pestrý vínek,
přítomnosti nezkalí je rmut.
V pravo, v levo kraje luzné krásy . . .
Ó jen šumte, šumte zlaté klasy,
České země zlatý zde jest prut!

Však proč oráč náhle nad svým pluhem
v písni veselé se zastavil?
Na bojišti, ve zápasu tuhém
zlatý zrn déšť z krve se mu lil,
z krve dětí, ztichni zvěsti stará!
Celá zem proč není dcerou jara?
Kdo ji žene v zášť, kdo sije krev?
Musí pluh na bílé zarýt kosti,
musí vzpomínkou se v minulosti
stavět v hrdle smích a na rtu zpěv?

Dále s Labem spěj a zjasni líce,
rosa vláhy skane na úhor,
by vzplál květem. Šedé Kunětice
již se noří vážně nad obzor!
Ňadro dme se, slza v oku víří!
Ducha, srdce bohatýr, náš Jiří,
všady nechal stopy kroků svých;
o něm pěje vlna a list keře,
nad střechami chat se o něm beře
svatá pověst z časů krásnějších.

Jeho jménem zvučí Poděbrady,
jeho srdcem cítí pozdní vnuk,
v změti bojů, útoků a zrady
v česká srdce každý míří luk,
v české hlavy každý meč se zdvíhá:
Poděbrade, kéž tvůj zjev se míhá
nad námi, ó dej nám věčně pít
české síly, statečnosti kalich!
Ó kéž v bojích děsných, neustálých
jmeno tvé nám ochranný je štít!

V zadumání co se ztrácí temně
duch, jímž zmítá divých citů spor,
z dálky duní cos a chví se země,
pozdrav mrtvých je to z Kuten Hor!
Třesou v hlubinách se šachty staré,

z nich se valem rojí stíny charé,
jedni v ruce kalich, druzí kříž,
dumy z Kaňku poslední vzdech zmírá,
a noc kvačí křídlem netopýra —
avšak s nocí jitro chvátá blíž!

Tvoje jitro, vlasti, matko drahá,
kdy jen zrosí luhu tvého lem,
kdy na šiji odvěkého vraha
vstoupíš, blesky v očích, andělem?
Naděje, ty lákáš vždy a znova,
v tebe splývá píseň Václavova,
a z chat českých roste v jeden proud,
roste z místa, kde padnul sklán bratem,
roste bouří, vichřicí a chvatem:
Ty nám nedáš, nedáš zahynout!

Nechť i záští vlna výše stříká,
mohútněji zní ten duchů zpěv,
v odvet jemu bouří od Mělníka
z paty Řipu, Karlových kde rév
granát svítí, nové hromné sloky,
Labe v tvoje zmohutnělé toky,
až se ohlasem jich třese břeh!
Žijem přece, třeba nechť jak ptenci
pod ostřížem, v malebných hor věnci
budem věčně žíti, kde žil Čech!

Píseň Chodů

na stráži v zásekách Šumavských.

Vy, jenž tam na západě
jste stráží Slávských rodů,
vy čacké plémě Chodů,
ve živlů drsné vádě
jak skalných srázů jedle
jenž otužení bdíte —
ó pozor, vrah je vedle,
vy víte!

Bouř nad českými hvozdy
hle táhne od Haltravy,
již duní Čerchov tmavý,
kde, lese, máš své drozdy?
Buď každý pevný v sedle,
meč v ruce ostražité —
ó pozor, vrah je vedle,
vy víte!

Hoj, stojí Domažlice,
jsou pevnou vlasti tvrzí,
a perly českých slzí
se řinou od Sušice,
hoj, zpátky chmury sšedlé,
zpět blesky v tísni lité —
ó pozor, vrah je vedle,
vy víte!

Jak vojem Břetislava.
jak pluky, jež ved' Jiří,
krev otců ve vás víří,
buď silou jejich sláva!
Čas jarma přejde hnedle,
jen vzhůru vy, kdo spíte —
ó pozor, vrah je vedle,
vy víte!

Srbům lužickým.

Ó bych měl sílu dumy Kollarovy,
jak orlice jež světem širým letla
a v slávských kmenů zapadlé již rovy
svým ostrým skřekem vrhla zážeh světla!
Žel v rovy jen! — A přece život nový
zas v zemi vypučel, již zloba zhnětla,
a národ malý v divém boje reji
si ještě zpívá píseň o naději.

Tu sílu vdechlo božství v slávské kmeny,
ať na Visle neb Sprévě nebo Labi,
že blesky zryty, vichrem pokáceny
přec odolají, proti nim že slabý
je každý boj, že v popel utajený
jich žár jen dřímá, k rozletu jejž svábí
dech volnosti, by rozletěl se světem
a přikryl pouště nových činů květem.

Boj o život je doby naší heslo,
je nejvíc zkusil Slovan — vše mu vzato,
i písně šperk, meč boje, plavby veslo,
vše, srdce čím je láskou k vlasti vzňato.
Však nadarmo! Zas k oblakům se vzneslo,
co nesmrtelné! Proto ryzí zlato
buď ve koruně Slávů národ malý,
jejž dlouhé věky trýzně nezdolaly.

Že lid ten žije, zdá se přímo bájí,
že neurval ten ostrov příval cizí!
Dva bohatýři kmen ten podpírají,
plod jeho každý v sýpky Slávy sklízí
jich neúmorná snaha, kterou plají,
jich nadšení a lásky plápol ryzí;
dva bohatýři ducha jarou silou
kmen Srbů pěstí Slávy nad mohylou.

Řeč otců — dědictví to přebohaté,
a zkazky, písně, báje drahých dědů,
v prach zašlapané každé zrnko zlaté,
ti střeží jako včely plástvy medu,
pak silou slova duše mdlobou jaté
zas budí, křísí z netečnosti ledu,
až národ jako sněženky květ vstane
z té slavné půdy zryté, udupané.

To naše útěcha a naše pýcha,
byt neznal svět nás, že se k sobě známe,
že víme, všem nám jaro v ňadra dýchá,
že v srdcích vlastních spásu svoji máme!
Nechť oráčův pot čeká mnohá lícha,
přec tato naděje nás neoklame,
že umlčován, tupen, v jarmo skován,
kde jednou stál, zas bude státi Slovan.

Psáno ku slavnosti jub. Hórnika a Smolerе v Budyšíně.

13. II. 91.

Oko.

To již tvůj úděl, písni, v české zemi
že slétáš z pěvce ruky mezi rumy,
buď hřbitovních že stromů haluzemi
se míhá peruť tvá, buď snivé dumy
že spřádáš v starých hradů rozvalinách
neb v tichých koutech opuštěných měst
a kvílíš hvozdy, u rybníků v třtinách
pak s větrem v závod žaluješ svou zvěst
na zašlé myslíc doby,
ty zvykla jsi již pouti mezi hroby.

A pán tvůj sokolník je smutný věru!
At pustí tebe kam chce po kořisti,
at bloudíš nivou nebo v lesů šeru,
vždy pod nohou mu svadlé šustí listí;

ať skřivan v blankytu si vesel jásá,
u nás je podzim, u nás mlhy tíž,
nám v zrak jen minulost svůj popel střásá
kam v českém kraji nohou zavadíš,
tím stokrát citelnější,
čím ona větší — my čím malátnější.

Hle, lovčí hrádek Rožmberských pánů,
teď ironicky zvaný Kratochvílí;
zapřádá pavouk okna mu i bránu,
a věru dobře krátí si zde chvíli.
Fresk nuzné zbytky vybledají na zdi,
do kaple hledí břečtanový list,
zdě mohutné teď s větrem deště brázdí,
strop asylem je prázdných ptačích hnizd
a štuk se stropu slétá,
jej časem v kout barbarská ruka smetá.

Zde v směsi odpadků, ve zlomku změti
a v ornamentů, arabesek tříšti,
jež odkazuje na hromadě smetí
náš vzdělaný věk lepší době příští,
ve kusech girland, fantastických ptáků,
jenž zdobili zde strop i krbu plášť,
se lidské oko namanulo zraku,
ze sádry oko stranou ležíc zvlášť
tak smutně zřelo z rumu
v své zřítelnici stuhlou nesouc dumu.

Na stropě těla nebylo ni hlavy,
kam patřilo to oko z bílé sádry.
Zda dívce patřilo, v rej tance hravý,
jež chystala se s vlnivými ňadry?
Či rytíři, po němž tam zbyl meč holý,
či proroku tam ve chumáči lvic?
neb čaroději, na jiném jenž poli
tam stíná berlou hlavy makovic,
tak chtěje symbolicky
los moci naznačit i osud lidský?

Co vídalo zde druhdy toto oko
v těch útulných a skvostných komnat stínu,
to neuhodneš víc má smutná sloko,
jež křídlem žalně biješ v rozvalinu!
Jak často od stropu tam s vzdušné výše
do plných pohárů se dívalo
a v chvíli něhy, když dozněly číše
a v mramorných se krbech stmívalo,
jak mrtvé toto oko
se v živé zahleděl přehluboko?

Ba v živé láskou nyjící a žhoucí,
jež v pána svého objetí se smálo,
co vítr neustával v okna tlouci,
pod polibky se pouze zavíralo!
Kde je to živé, ptáš se, vášní spité

a sálající něhou líbezně?
Je oko ze sádry v strop zdobně vryté
o věky přetrvalo vítězně!
A teď, když spadlo dolů,
víc ještě ví v svém němém, tichém bolu.

I zvedám zbožně ze smetí a rumu
to bílé oko sotva schopen slova;
tu jeho smutnou, mlčenlivou dumu
ať pohostí teď jizba básníkova!
Když stmí se večer a když vítr duje,
nad knihou klesne v ruku zmdlená skráň,
ať zvěsti lepších dob mi vypravuje,
kdy rohů plesem hlaholila stráň:
a v čiší hlučné třesky
zněl hrdě panskou síní hlahol český.

Ó mlčící a přec výmluvný svědku
dnů lepších, moci, velkosti a slávy,
ó rovno tobě z dějin velkých předků
plá jiné oko nám v kout ňader tmavý.
Jak výčitka tak leká nás a děsí
a ptá se: Čím jste byli dřív, čím teď?
Je stále zřím, ať v sluch mi hučí lesy,
ať vzdech můj chytá mlčenlivá zeď;
tím okem v slávy zbytky
zří k nám duch otců hněvů pln a výtky.

Zří k nám a praví: Pokolení slabé
a lhostejné a tupé k slávě dědů,
oj, kvílí Vltava a pláče Labe,
když tekou jejich velkých skutků v sledu!
Vy zapomněli jste, vás deptá mdloba,
svár trhá vás i záští prokleté,
však soudu váhu příští nese doba,
čím v její místce vy pak budete?
Kéž moje blesky vznítí
vám v ledu ňader nové Vesny žití!

V zimní noci.

Noc bouřná... Vichr, šakal, vyje,
sníh s drobným deštěm v okna bije;
jeť krásná zimy poesie,
kde teplo, pohoda a zář
se šíří z krbu, který praská,
kde v očích svítí ples a láska,
kde polibkem se shladí vráska
a úsměvem se jasní tvář.

Jak ale nemyslet na chudé jizby stmělé,
kam v okna kreslí mráz jak výsměch květy své,
kde šero v koutech jest i v myslích po dny celé,
kde duši zoufalství a bída tělo rve.

Čím venku víc bouř soptí divá,
tím tklivěj samovar si zpívá,
a mladá slíčná dívka snivá

se kloní nad knihu neb rám,
pod rukou jí sta zdobných květů
vyrůstá rychle jako v letu,
teď nad básníka vzletnou větu
se chýlí v sladký jata klam.

Jak ale nemyslet na ubohé ty ruce,
jež zdrány do krve, z nichž padá jehla již,
a ještě naposled se vzepnou k nebi v muce,
však nebe hluché jest a mrtvá kolem tiš.

A jako vločky sněhu v reji
v taneční síni párky spějí,
za krajkou vějířů se krejí
tu rozpaky, tam vyzvání;
ze šampaňského letí zátka,
v to smíchu zazní hudba sladká,
ó miluj, žití doba krátka,
čas jako vichr uhání.

Jak ale nemyslet na stoly nepokryté,
o kůrku poslední kde divý zápas vře,
kde hladem v zoufalství — ó hvězdy, vy to víte! —
na sněhu podušce sám chudiny syn mře.

A vášeň jak oř bez otěží
hřmí sálem, nad nímž kletba leží,

zde hromady se zlata věží,
a rozmar hry je pánem všech,
a zlata víc a karta letí
a výsměch, křik jí ve zápětí,
a v stříbrňáků nové změti
žár hrabivosti k nebi šleh'.

Jak ale nemyslet na ulice, kde vdova
se v strachu o děti rve s větrem, potácí,
před krámem stane teď a rozmýšlí se znova
a v dlani mozolné groš slední obrací.

Ó propasti, ó bídy tůně,
kde člověk mře neb hladem stůně,
sbor Eumenid ve vašem lůně
se skrývá, avšak nedřímá,
pozlátkem lidskosti jen tají
se děs váš zhouby na pokraji —
ó dokažte mu, že jest bájí,
než na dveře nám zahřímá!

Ó pomoc ubohým, jenž v bídy tmách se brodí!
V těch nocích bouřlivých, kde kvílí vichrů sněm,
mně zdá se, po zemi že Kristus, žebrák, chodí
a zimou chvěje se a pláče nad světem!

Než zavru oči...

Než zavru k poslednímu spánku oči,
to aspoň chtěl bych viděti jen z dáli,
že smutku mrak, jenž naše nivy halí,
ustoupí slunci, jež k nám pro vždy vkročí.

Že poslední to zrno na klokoči,
jež mozolnou tu českou ruku pálí,
se sveze, žernov do prachu se svalí,
jenž hněte nás, že Čech se doma zočí.

To aspoň, aby rtové nemusili
se denně chvěti zoufalým tím slovem,
jímž gladiator do areny vcházel;

Bych nebyl v posměch vlastních snů a síly,
bych neviděl vlast celou jedním rovem,
kam kosti dědů se smíchem syn házel!

Popelnice.

Na antické jsem viděl popelnici
tři krásné ženské postavy, v jich líci
taj divný jako hádanka se skrýval,
kol rtů i tahů tichou hudbou splýval.
Vřeteno jedna v ruce svojí měla
a vlákno hebké s něho navíjela,
nit vážně z ruky sestry druhá brala,
běh její sledujíc se dumat zdála,
půl bolest v tazích a půl úsměv dětí,
pak tenké vlákno přetínala třetí.

To nebyly však ony chmúrné Parky,
jak starý věk je zbájil, ženy děsné,
jež od kolébky již a Vesny plesné
nás vedou až v kraj Charonovy barky,
jichž vrásky v rozbrázděné tváři hlubé
jsou hnizda haďat, kde se bolest škube,
a sklámání a odříkání, ztráty,
zmij, která uštkne hruď i uštkne paty,
by člověk, poznav života běh pestrý
a dopiv do dna hořký kalich žluče,

již nedočkavě na krok třetí sestry
se těšit musel, až jí do náruče
vše složí břímě po své dlouhé pouti,
kde málo těší nás, leč mnoho rmoutí.

Zde umělec byl jiným citem veden;
syn slunce Hellady on věřil v eden.
On věřil v klid a jas, on chápal štěstí,
a ty jen mohly jeho štětec vésti,
když na pochmurnou, temnou smrti vázu,
kde krása, něha, mládí padá v zkázu,
moh' jako píseň žití vítězící
tři Parky vdechnout — ale s klidnou lící,
tři Parky v květu mládí, ve úsměvu,
jež lehce jako v tanci, jako v zpěvu
se přenesou přes každé nebezpečí,
nit života s mateřskou vedou péčí
a hravě, skoro ve snu, ve všem shodu,
ji navlékají do hvězd chorovodu.

Ba myšlenku on vdech' v svou kresbu jemnou,
na první plachý pohled oku temnou,
však hlubok... Tři sestry jeho vážné
tak skoro stejny byly krásy vděkem
a půvabem a skoro stejny věkem,
i v těla držení i v hlavy sklonech.
Jak hvězdný promyk v letní noci vlažné

a jako rozdíl v sousedících tonech
zřel's chvílemi jim ve tvářích to hráti,
že těžko bylo ihned rozeznati,
kdo dcera as, kdo choť, kdo starší družka,
ba vlákno, které vedly ve souzvuce
v své jemné, bílé, průsvítavé ruce,
se zdálo býti mystická spíš stužka,
jež s žitím člověka i jejich žití
v báj luznou spíná, půvabem jež svítí.

A zamyšlen jsem před tou vázou stanul.
Tři Parky splynuly mi v jednu ženu,
a v moje nitro světlý paprsk skanul,
já v tvář zřel nejkrasšímu lidstva věnu.
Od kolébky, kde hlídá děcka snění,
zda matka sama první Parkou není,
tou nejsladší, jež s chvěním navinuje
nit života? A kdo ji dále snuje?
To milenka a žena stejně vlídná,
úsměvná v štěstí, v bouře zmatku klidná,
a když jí hasne život v losů noci,
kdo druže se k ní jde jí ku pomoci,
ať starší sestra to, či mladá dcera,
hned vyjasní se dráha mlhou šerá,
a zase dále to jde ve souzvuku.
Tak matka ženě, dceři dává ruku,
by vedly na výsluní štěstí muže.

Ó ženy! Edenské vy smavé růže,
vy Parky žití našeho tak milé,
vy včely jste na lásky velkém díle,
stavíce ustavičně, muž nechť boří.
Vy mírné hvězdy, jichž svit vlídný hoří
na každou stezku, v osud plný změny,
v svém každém zjevu buďte pozdraveny!
Vy matky budoucnosti, vlákno žití
celého národa vám v ruku dáno,
zda z vašich srdcí zkvete ono ráno,
jež voláme ve bouře vlnobití?
Vám v dlaň je dáno ono vlákno svaté,
ó hleďte, ať je ryzí zachováte,
ať život vděkem žen a láskou matek,
dcer něhou nebeskou i sester přízní
nám celý jako rajská hudba vyzní
přes všední shon a různých bojů zmatek,
by, antický co umělec snil plaše,
to dokázaly české ženy naše:
že tam, kde s něhou půvab v souzvuk svítí
a nad vším láska — rozkoší jest žíti!

Píseň zvonu na poplach.

Gotické staré na zvonici
pod zšedivělým trámovím
do vichru, v dešť a blýskavici
se dívám něm a těžce sním.
Pod srdcem mým se domy tísní,
dál klasný lán a lesný pruh,
žel, nezahlučím k mečů písni,
až rozzvučel by kol se vzduch:

Ven z loží, ven!
Noc budiž den!
Ó krev, ó zrada,
vlast padá
cizáku v plen!
Ó ven!

Mám času dost, na staré časy
se v samotě své rozmýšlet,
a vítat líně denní jasy
a stíhat mlh a mračen let.
A vzpomínat — již dávno tomu,
co náměstím strach v buben tlouk',
přes lomenice, štíty domů
jak zoufalý můj hlahol houk':

Ven z loží, ven!
Pryč kvil a sten!
Ó krev, ó zrada,
vlast padá
cizáku v plen!
Ó ven!

Můj strážce, Chod to šedobradý,
povážně dlouhou bradou kýv',
jak viděl, hádě skokem zrady
že trysklo v zeleň českých niv.
Však dřív než on já viděl prvý,
že blízko vrah, neb kov můj blysk'
odleskem ohňů jako v krvi,
jichž plápol ku obloze trysk'.

Ven z loží, ven!
Co s nářkem žen?

Ó krev, ó zrada,
vlast padá
cizáku v plen!
Ó ven!

Ten požár divý byl mi bratem,
jej kovový můj stíhal zor,
co na blankytu temně vzňatém
se odrážely rysy hor.
Žár každému šleh' z čela kopci
co duchů vážná výstraha,
a na můj hlas od obce k obci
rost' v poplach a s ním odvaha.

Ven z loží, ven!
Spí padouch jen.
Ó krev, ó zrada,
vlast padá
cizáku v plen!
Ó ven!

Já patřil v rozhoupání divém,
jak ozářen kraj daleký,
jak v hvozdech každým mojím kyvem
na hradby rostly záseky,
a v seker hřmotné dopadání
a v mlatů pád a hvizdot pil

na křídlech větrů, vrchem, plání
se mísil bouřlivý můj kvil:

Ven z loží, ven!
Zdí budiž kmen!
Ó krev, ó zrada,
vlast padá
cizáku v plen!
Ó ven!

A brzy v tanec velkolepý
se rozvášnil boj ze všech stran,
do hromu mlatu třískly cepy,
hvozd vzdychal z tisícerých ran.
Krev tekla kolem ručejemi,
vzduch prachem se, střel deštěm tměl,
jak Cheruba hlas dolů k zemi
můj hřímavý hlas zahučel:

Meč z pochvy ven!
Do vrahů jen!
Ó krev, ó zrada,
vlast padá
cizákům v plen!
Ó ven!

Tu mraků zřel jsem ve chumáči,
jak boje sup svůj vzpínal spár,

nad vřavou duchů vír se stáčí,
tu Břetislav, tam Otakar.
Co svatý Vévoda náš mává
na další pochod korouhví,
kde orlice se černohlavá
na bílém poli zářně stkví.

Ven z vlasti, ven!
Se skalných stěn
krev tryskem padá!
Vlast zrada
nechytne v plen!
Ó ven!

Tak bývalo. Co v mečů blesku
před lety nemohlo se stát,
to v ústraní si našlo stezku
do našich paláců i chat.
Mé srdce potáhlo se rezem,
a sova jen a netopýr
nad zmlklým zvuků mojich jezem
bdí střežíce můj tupý mír.

Ó těžký sen!
Ó trapný sten,
jenž z mých stěn padá.
Ó zrada!

Je noc, je den?
Ó ven!

Ven chtěl bych vyhoupnout se znovu,
svůj hlahol změnit v bouře řev,
svým chtěl bych třískat srdcem z kovu
té české pýchy na rakev.
Vše rozpoutati nebes hromy,
kdo k bídě vlasti hluch a slep,
buď houknouti mu do svědomí,
či raději roztříštit mu leb:

Ven z bludu, ven!
Buď život jen!
Kéž jitro vzplane,
ať vstane
v mé vlasti sten
zas den!

Rodnému městu.

Jak hocha orel kdysi, tak mne, dítě,
chyť osud, zanes' v dál a v svoje sítě
tak zapleť shon mých jednotvárných dnů,
že do dneška v té o chleb vřavě bídné
jsem nemoh' spatřit krovy tvoje vlídné,
kde matčin hlas mi do dětských zněl snů.

Žel, orel Zevův nebyl to, by k hodu
mne vznesl na Olymp, kde v lad a shodu
by pěvcův osud v šťastnou píseň zrál;
jak jiní zapřažený v pluhu jarmo
svou brázdu táhnu ve strachu, že darmo,
jak jiní žebrák, pouze v snech svých král.

Však vrátím-li se jednou po své práci,
ne vítěz, pouze jak se dělník vrací,
když skončil den se hroudou v zápolu:

tu, rodné město, ne vavřínu snítku,
jen asyl tichý dopřej dnů mých zbytku,
ať ve sklonu jsme aspoň pospolu.

Však zatím na stráži stůj, město rodné,
meč každý odraž, než se v tebe vbodne,
v strach nepříteli stůj, svým k útěše,
by po staletích ještě přes mé kosti
se choral český v slavné velebnosti
nes' mocnou klenbou mistra Beneše!

Sen noci novoroční.

Tajemná noc novoroční . . .
Písni, divý rej svůj počni!
Kam as tvůj let zaměří,
dvanáctá než udeří?

A již hřmíme s větrem v sporu
přes lán sněžný, spící horu,
nad městy, jež ve mraku
rovnají se přízraku.

Nad městy, kde v hlučné vřavě
v hostincích v té chvíli právě
při plzeňském v orgii
mroucí rok se zapijí.

Po vlastenské deklamaci
spokojena se svou prací
k bulce slavná beseda
s měšťanostou zasedá.

Letíme dál v sněhu třpytu;
posněženém na pažitu
kotlavých vrb tichý sněm
příšerně se chýlí v zem.

Cos tam šuká a se míhá,
stínů rej se v tanci stíhá
kolem kotlu, pod nímž svit
rudý šlehá na pažit.

K nám se vetchá babka plouhá.
Kdo jsi, zjeve? — „Lidská touha,
stárnu, stárnu rok co rok.“
Co tu vaříš? — „Divný mok,

Podivný mok bájné síly,
jímž chci lidstvu vlíti v žíly
jarost, naděj, mládí květ,
odvahu a k světlu vzlet.

Každým rokem se tu svíjím,
illusemi lidstvo spíjím,
ale marna moje hra,
mok můj přes rok vyvětrá.

A mne kruší trud a péče,
o berlách se krok můj vleče,
jako svět už stará jsem,
s lidstvem se již chýlím v zem.

Kořínky vše čarodějné
sypou moje ruce chvějné
v kotel — darmo, květem jar
nevzplá lidský suchopár.

Mudrců sny, věštců dumy
sypu tam, slyš, jak to šumí,
jak to syčí, zpívá tam,
ale všecko sen a klam!

Co v ten kotel ještě hodit,
by z té směsi moh' se zrodit
nový nápoj sílící
v dalších bojů vichřici?"

A zas k žáru nachýlená
přikládala k ohni žena,
v mlze náhle houklo cos
a se mihlo nad rákos.

A již vzduchem kolem víří
dav jak křídla netopýří,
sterých šotků zástup v ráz
zatočil se kolem nás.

„Co mi neseš ve svém plášti?"
— Rodných bratří hněv a záští!
„Hoď to v kotel!" na ten křik
modrý plamen z něho stříkl'.

„A co ty máš?“ — Lidskou zlobu,
svět co deptá ve porobu,
farizejských šmoků vtip . . .
„Rychle v kotel mi to vsyp!“

„Co tvých křídel řasy hostí?“
— Zlý kořínek nesvornosti,
pomluvu a klep a lež.
„V kotel sem to hodit spěš!“

„Co ty vsypeš v moji lázeň?“
— Noční můru, plachou bázeň,
hle, tu udavačství štír!
„Do kotlu s tím v běsný vír!“

Už to v kotli kypí, pláče,
příšer zástup kolem skáče,
aj tam jeden ještě zmok
zpozděný sem stáčí krok.

A sám v kotel rychle hází
plevy ošumělých frází,
moravských též kritik cár;
divě vzkypí smolný var.

Skřítků sbor si v dlaně dýchá,
čarodějka míchá, míchá,
a jak šlehá ohně zář,
mladnout vidím její tvář.

Vetchá babka trpasličí
v postavu se velkou tyčí,
divným leskem plá jí zor
a v něm naděj, síla, vzdor.

Od východu trysknul v pláni
rudý žár jak při svítání,
nový než nastoupil rok,
dovařen byl bájný mok.

Jako cherub vítězící
lidská touha s jasnou lící
sáhla v kotel, vznesla z vln
pohár, ten byl světla pln.

Chabost mloka s vášní, zmijí,
vše, co ducha kruší, svíjí,
předsudky, zlo, lež a klam
zkrušil, ztavil ohně plam

V nápoj silný, v nápoj zdravý,
jímž se jasní hruď i hlavy,
jímž se ruka k činu chví:
v lásku v čísi bratrství!

A já chyť ji — doušek dlouhý
Na zdar naděje i touhy,
plaňtež věčně jako dnes! —
Dvanáctá v tom bila kdes.

OBSAH.

Stránka

Vstup 3

Krajem:

Polní kvítí 7
Lesy 9
Pastel 10
Jabloně 11
Cestou 13
V předtuše jara 14
Píseň v kraji 16
Báča 17
V dubnové prše 19
Kouř 21
Zimní krajina 23
Modlitba na horách 25

Pražské obrázky:

Praha v květu 29
Ulice 31
Housle 33
Slzy Vyšehradu 36
U kašny 38
Z Ghetta 41

Stránka

Jeptišky 43
Koledníci 46
Staveniště 48
Hradčany při západu 51
Hnízda a květy 52
Vyhlídka 54
Dvě sestry 58
Motiv z Hradčan 60
Květná neděle v městě 61
Po plesu 65
Slavík v městě 69
U seminářské zahrady 72
Betlém 74
Vzpomínka vánoční 77

Touhy a vzkazy:

Lumírova píseň 85
Volnost 88
Pozdrav Labi 89
Píseň Chodů na stráži v zásekách Šumavských 94
Srbům lužickým 96
Oko 99
V zimní noci 104
Než zavru oči 107
Popelnice 108
Píseň zvonu na poplach 112
Rodnému městu 118
Sen noci novoroční 120

Poetické besedy:

I. **Ballady a romance** od Jana Nerudy 40 kr.
II. **Oldřich a Božena.** Idylla od A. Heyduka 50 kr.
III. **Petrklíče.** Báchorka od Svat. Čecha 40 kr.
IV. **Staré zvěsti.** Od Jar. Vrchlického 50 kr.
V. **Prosté motivy.** Od Jana Nerudy 50 kr.
VI. **Ballady.** Napsal Lad. Quis. 45 kr.
VII. **Griselda.** Povídka veršem od J. Zeyera 65 kr.
VIII. **Všední život.** Báseň od K. Legera 40 kr.
IX. **Závliš.** Napsal Fr. Chalupa 50 kr.
X. **Zpěvy knížecí.** Básně Fr. Kvapila 50 kr.
XI. **Lešetínský kovář.** Báseň od Svat. Čecha. (Zrb.)
XII. **Vlašťovičky.** Selanka od E. Krásnohorské 40 kr.
XIII. **Ze života.** Básně J. V. Sládka 60 kr.
XIV. **Přeludy.** Báseň od Karla Legera 35 kr.
XV. **Třešně.** Humor. pov. Napsal L. Quis 50 kr.
XVI. **Z doby táborů.** Od Antala Staška 65 kr.
XVII. **Hanuman.** Bajka od Svat. Čecha 50 kr.
XVIII. **Na přástkách.** Napsal Ad. Heyduk 45 kr.
XIX. **Husitská svatba.** Báseň Ot. Červinky 45 kr.
XX. **Zpod jarma.** Básně Svet. Hurb. Vajanského 45 kr.
XXI. **Píseň o Činu.** Zpívá Fr. S. Procházka 50 kr.
XXII. **Selské ballady** od J. Vrchlického 50 kr.
XXIII. **Na dívčím kameni.** Napsal Ot. Mokrý 35 kr.
XXIV. **Mrtvá země.** Pověst od R. Pokorného 50 kr.
XXV. **Šimon kostelník.** Od Em. Miřiovského 40 kr.
XXVI. **Čechův příchod.** Báseň J. Zeyera 60 kr.
XXVII. **Básně** Václava Bolemíra Nebeského 40 kr.
XXVIII. **Evropa.** Báseň Sv. Čecha 50 kr.
XXIX. **Ve stínu lípy,** Báseň Sv. Čecha 50 kr.

XXX. **Čerkes a jiné básně** od Sv. Čecha 50 kr.
XXXI. **Poslední rusalka.** Od Karla Legera 60 kr.
XXXII. **Šumavský Robinson.** Od Elišky Krásnohorské 60 kr.
XXXIII. **Písničky.** Od Ladislava Quise 50 kr.
XXXIV. **Opět na horách.** Od Rudolfa Pokorného 60 kr.
XXXV. **Jitřní písně.** Od Svatopluka Čecha 45 kr.
XXXVI. **Obrázky.** Básně od Adolfa Heyduka. 45 kr.
XXXVII. **Nové písně.** Od Svatopluka Čecha 60 kr.

Číslem 39. budou:

Úsměvy,

písně *Růženy Jesenské.*

Předplacení na „Poetické besedy" není žádné. — Svazky prodávají se jednotlivě. — Kdo z venkova objedná si alespoň dva svazky najednou, obdrží je frankovány.

PG.
5025
.P62
v.38

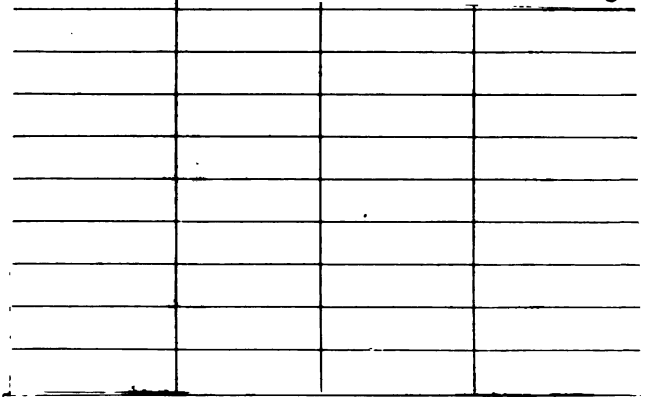

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
STANFORD, CALIFORNIA

TISKEM DR. ED. GRÉGRA V PRAZE.